

SĄD NAJWYŻSZY

Rzeczypospolitej Polskiej

Zgromadzenie Sędziów

Izby Dyscyplinarnej

SP 008 -4/19

Uchwała nr 7

Zgromadzenia sędziów Izby Dyscyplinarnej Sądu Najwyższego

z dnia 13 maja 2019 r.

wyrażająca stanowisko Izby Dyscyplinarnej Sądu Najwyższego w przedmiocie informacji dla sądów najwyższych, europejskich rad sędownictwa oraz organów prowadzących postępowania dyscyplinarne sędziów państw członkowskich Unii Europejskiej

W europejskim dyskursie publicznym ostatnich miesięcy, reforma wymiaru sprawiedliwości w Polsce stanowi przedmiot pogłębionego zainteresowania. W szczególności obejmuje ono uregulowanie postępowania dyscyplinarnego wobec osób wykonujących zawody prawnicze. Wiele uwagi temu zagadnieniu poświęcono zarówno w mediach, jak również w gronie przedstawicieli nauki i praktyki prawniczej. Wyrazem wzmożonego zainteresowania reformą jest też rozpoznawanie przez Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej połączonych spraw o sygn. C-585/18, C-624/18 i C-625/18. Niestety, na arenie międzynarodowej przeprowadzona w Polsce reforma wymiaru sprawiedliwości przedstawiona została w negatywnym świetle, co uznajemy za niesprawiedliwe i pozbawione podstaw.

Zaniepokojenie sędziów Izby Dyscyplinarnej Sądu Najwyższego działaniami podejmowanymi wobec Polski przez organy Unii Europejskiej wynika z tego, że w Traktacie o Unii Europejskiej precyzyjnie określony został podział kompetencji pomiędzy Państwa Członkowskie i Unię Europejską. Zgodnie z nim, Unia Europejska może podejmować działania tylko na podstawie uprawnień przyznanych jej w Traktatach, a wszelkie kompetencje nieprzyznane Unii – w tym w zakresie organizacji wymiaru sprawiedliwości – należą do poszczególnych Państw Członkowskich (artykuł 5 ustęp 2 Traktatu o Unii Europejskiej). Ponadto, Unia Europejska nie może na podstawie własnej decyzji zwiększać, ograniczać czy też modyfikować zakresu swoich uprawnień. Stanowisko to podkreślone jest także w utrwalonym orzecznictwie polskiego Trybunału Konstytucyjnego, zgodnie z którym: „Wspólnota Europejska nie ma kompetencji ogólnej (mają ją jedynie państwa z racji suwerenności), lecz kompetencję szczegółową” (wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 11 maja 2005 r., sygn. akt K 18/04, OTK-A 2005, nr 5, poz. 49).

Każde państwo, przystępując do Unii Europejskiej, zobowiązuje się do przyjęcia i przestrzegania całego *acquis communautaire* oraz zaakceptowania wspólnych wartości i kanonów. Nie ulega więc wątpliwości, że wszystkie Państwa Członkowskie podlegają jurysdykcji Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej. Należy jednak pamiętać, że Wspólnota Europejska od początku swego funkcjonowania opiera się na fundamentalnych zasadach takich jak: równość Państw Członkowskich wobec Traktatów oraz poszanowanie tożsamości narodowej, nierozzerwalnie związanej z ich podstawowymi strukturami politycznymi i konstytucyjnymi (artykuł 4 ustęp 2 Traktatu o Unii Europejskiej). Dlatego też podejmowanie działań przez instytucje Unii Europejskiej w obszarze wyłącznych kompetencji Państw Członkowskich, do których należy organizacja wymiaru

sprawiedliwości, należałoby odebrać jako nieuzasadnione wkroczenie w tożsamość konstytucyjną Państw Członkowskich, stojące w sprzeczności z fundamentalną zasadą równości wobec Traktatów. Z punktu widzenia wszystkich Państw Członkowskich przyniosłoby ono negatywne skutki zarówno dla autorytetu wymiaru sprawiedliwości, jak też w kontekście ochrony wartości, które leży u podstaw powstania Wspólnoty Europejskiej.

Po upadku komunizmu w Polsce w 1989 roku, system postępowania dyscyplinarnego wobec zawodów prawniczych wymagał fundamentalnych zmian o charakterze strukturalnym. Przez kolejne lata w debacie publicznej temat nieprawidłowego funkcjonowania sądownictwa dyscyplinarnego był wielokrotnie podnoszony, a podejmowane próby reform okazywały się nieskuteczne. Dokonania zasadniczych zmian wymiaru sprawiedliwości w Polsce domagało się przy tym zarówno polskie społeczeństwo obywatelskie, jak też przedstawiciele wszystkich nurtów środowiska prawniczego. To właśnie wśród przedstawicieli zawodów prawniczych coraz częściej pojawiały się głosy o potrzebie przeprowadzenia systemowych reform, szczególnie w zakresie odpowiedzialności dyscyplinarnej.

Należy stanowczo podkreślić, że od każdego przedstawiciela zawodu prawniczego, wymaga się podwyższonych standardów postępowania, zarówno w życiu zawodowym jak i prywatnym. Nie można przejść obojętnie obok przypadków ewidentnego lekceważenia porządku prawnego przez osoby, których obowiązkiem jest stanie na straży praworządności. Przykładowo, sędzia, który dopuścił się wykroczenia poprzez dokonanie jawnej kradzieży, podobnie jak prokurator, który przez lata znęcał się nad swoją rodziną czy też adwokat i radca prawny kierujący pojazdem w stanie nietrzeźwości, powinien ponieść odpowiedzialność dyscyplinarną.

Podnieść trzeba, że w przeciwieństwie do innych państw, które przeszły transformację ustrojową systemu totalitarnego, w Polsce dotychczas nie zdołano wyciągnąć konsekwencji prawnych wobec przedstawicieli zawodów prawniczych, którzy współpracowali z komunistycznym aparatem represji oraz brali czynny udział w popełnianiu zbrodni sądowych. Nie można bowiem tracić z pola widzenia tego, że sądownictwo i prokuratura w latach 1944-1989 nierzadko były aktywną częścią komunistycznego aparatu zwalczania polskich patriotów, którzy stawiali opór totalitarnej władzy poprzez udział w działaniach opozycyjnych.

Dalsze pełnienie funkcji publicznych przez osoby, które dopuściły się takich czynów, nie tylko uderza w społeczny autorytet wszystkich przedstawicieli zawodów prawniczych, ale też podważa zaufanie do całego wymiaru sprawiedliwości. Wcześniejszy model postępowania dyscyplinarnego wobec osób wykonujących zawody prawnicze nie zapewniał skutecznego działania, przez co osoby, które uchybiły stawianym im wymaganiom często nie ponosiły za to adekwatnej odpowiedzialności dyscyplinarnej.

Utworzenie Izby Dyscyplinarnej Sądu Najwyższego ustawą z dnia 8 grudnia 2017 roku o Sądzie Najwyższym zapewniło lepszą organizację i zwiększenie skuteczności rozpatrywania spraw dyscyplinarnych zawodów zaufania publicznego, które pośrednio lub bezpośrednio wpływają na społeczny odbiór wymiaru sprawiedliwości, będącego dobrem wspólnym wszystkich obywateli. To właśnie powstała w wyniku reformy wymiaru sprawiedliwości Izba Dyscyplinarna ma za zadanie ochronę praworządności i godności zawodów zaufania publicznego. Wchodząca w skład Sądu Najwyższego Izba Dyscyplinarna rozpoznaje sprawy dyscyplinarne sędziów Sądu Najwyższego, sędziów sądów powszechnych i wojskowych, prokuratorów, prokuratorów Instytutu Pamięci Narodowej, notariuszy, komorników, adwokatów oraz radców prawnych. Celem prowadzonego postępowania dyscyplinarnego jest zapewnienie właściwego wykonywania zawodu, rozumianego jako wykonywanie go w zgodzie z przepisami prawa i etyką. Podkreślić należy, że w kontekście ukształtowania modelu odpowiedzialności dyscyplinarnej polskie rozwiązania prawne spełniają standardy wynikające z europejskiej tradycji prawnej, a polski ustawodawca, kształtując strukturę odpowiedzialności dyscyplinarnej, korzystał z najlepszych wzorców państw europejskich.

Izba Dyscyplinarna Sądu Najwyższego rozpoznaje również sprawy z zakresu prawa pracy i ubezpieczeń społecznych dotyczące sędziów Sądu Najwyższego oraz sprawy z zakresu przeniesienia sędziego Sądu Najwyższego w stan spoczynku. Wszystkie wskazane wyżej kategorie spraw należą niewątpliwie do sprawowania wymiaru sprawiedliwości i służą realizacji prawa do sądu.

Na marginesie należy stwierdzić, że w demokratycznym państwie prawnym fundamentalnym elementem prawidłowego funkcjonowania wymiaru sprawiedliwości jest niezawisłość sędziów i niezależność sądów. W polskim porządku prawnym organem stojącym na straży tych wartości jest Krajowa Rada Sądownictwa (artykuł 186 ustęp 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej) wybierana zgodnie z wymogami wskazanymi w Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej i w ustawie uchwalanej przez polski parlament. Polskie rozwiązania prawne w zakresie kształtowania składu osobowego Krajowej Rady Sądownictwa i sposobu wskazywania przez ten organ kandydatów do objęcia urzędu sędziego nie odbiegają od regulacji przyjętych w poszczególnych państwach Unii Europejskiej. Co więcej, rozwiązania te zapewniają przedstawicielom sędziów przeważający wpływ na wybór kandydatów na stanowisko sędziego, albowiem w gronie 25 członków Krajowej Rady Sądownictwa jest 17 sędziów, zaś sama procedura wyboru jest o wiele bardziej transparentna i jawna niż na podstawie wcześniej obowiązujących w Polsce przepisów. Posiedzenia Krajowej Rady Sądownictwa są obecnie transmitowane w Internecie, a każdy z kandydatów ma możliwość udziału w posiedzeniu jej zespołu. Wreszcie przy powoływaniu kandydatów na sędziów Sądu Najwyższego zrezygnowano z zasady kooptacji przez Sąd Najwyższy. Wcześniej bowiem Krajowa Rada Sądownictwa mogła wybierać tylko spośród dwóch kandydatów cieszących się najwyższym poparciem urzędujących sędziów Sądu Najwyższego.

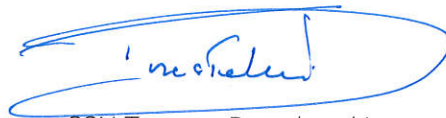
Trzeba podkreślić, że Izba Dyscyplinarna Sądu Najwyższego działa w oparciu o Konstytucję Rzeczypospolitej Polskiej, ustawę z dnia 8 grudnia 2017 roku o Sądzie Najwyższym oraz inne ustawy procesowe i materialnoprawne. Jest sądem powołanym na stałe, zaś jej jurysdykcja ma charakter obligatoryjny. Postępowanie przed Izbą Dyscyplinarną Sądu Najwyższego ma charakter kontradyktoryjny, a zatem polega na rozstrzyganiu przez skład orzekający Sądu Najwyższego opartym o prawo sporu pomiędzy stronami postępowania wyposażonymi w takie same środki prawne.

Sędziowie Sądu Najwyższego w zakresie orzekania podlegają wyłącznie Konstytucji oraz ustawom (artykuł 178 ustęp 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej), zaś Izba Dyscyplinarna Sądu Najwyższego korzysta ze wszelkich gwarancji niezależności na takich samych zasadach, jak pozostałe izby Sądu Najwyższego. Sędziowie tej Izby są zatem niezawisli. Wypełniają swoje zadania autonomicznie, bez podległości w ramach hierarchii służbowej, bez podporządkowania komukolwiek, w sposób wolny od nakazów, czy wytycznych z jakiegokolwiek źródła oraz pozostają pod ochroną przed ingerencją i naciskami z zewnątrz, które mogą zagrozić swobodzie osądu, mając wpływ na kierunek rozstrzygnięcia. Wreszcie, sędziowie Sądu Najwyższego w Izbie Dyscyplinarnej korzystają z gwarancji nieusuwalności przewidzianej w artykule 180 ustęp 1 i 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej. Złożenie sędziego z urzędu, zawieszenie go w urzędowaniu, przeniesienie go do innej siedziby lub na inne stanowisko wbrew jego woli może nastąpić jedynie na mocy orzeczenia sądu i tylko w przypadkach określonych w ustawie.

Podsumowując, sędziowie Izby Dyscyplinarnej wskazują, że podstawowym zadaniem Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej jest realizacja wartości i ochrona fundamentów wspólnoty europejskiej, które są spoiwem łączącym Państwa Członkowskie. Nie może to jednak prowadzić do ograniczania kompetencji żadnego z Państw Członkowskich do podejmowania reform w kluczowych dla jego funkcjonowania obszarach. Obserwowane w ostatnich miesiącach działania podejmowane wobec Polski budzą głęboki niepokój sędziów, albowiem prowadzą one do podważania autorytetu polskiego wymiaru sprawiedliwości, co przekłada się także na fundamentalną w tym zakresie zasadę wzajemnego zaufania państw. Ponadto, na reformę wymiaru sprawiedliwości w Polsce należy patrzeć w kontekście społeczno-historycznym związanym z potrzebą głębokich ustrojowych przemian po roku 1989 i wyjściem z ustroju komunistycznego oraz ukierunkowaniem

zmian w stronę modelu demokracji państw Europy Zachodniej. Podkreślić należy, że przeprowadzenia tych reform domagało się społeczeństwo polskie. Dokonana w Polsce reforma wymiaru sprawiedliwości ma zatem jeszcze bardziej przybliżyć polskie rozwiązania prawne do europejskich rozwiązań opartych na idei rządów prawa, poszanowaniu wolności, trójpodziale władz i zasadzie wzajemnego zaufania państw.

Sędziowie Izby Dyscyplinarnej zobowiązani są stać na straży przestrzegania prawa i godności zawodu, dlatego też uznają, że ich obowiązkiem, jako sędziów Izby Dyscyplinarnej Sądu Najwyższego, jest przedstawienie prawdziwego obrazu w zakresie funkcjonowania Izby Dyscyplinarnej, w której mają zaszczyt orzekać.

SSN Tomasz Przesławski

Prezes Sądu Najwyższego
kierujący pracą Izby Dyscyplinarnej